

Tijdschrift voor Tandheelkunde

OCTOBER 1933

XL JAARGANG AFLEVERING 10

REDACTIONEEL GEDEELTE

EEN STIMULANS

De waarde van het wetenschappelijk onderzoek in de vraagstukken die sinds de laatste decennia de tandheelkunde beheerschen wordt ontegenzeggelijk steeds meer gevoeld. Een van de meest sprekende bewijzen voor dit — verheugende — verschijnsel, is het feit dat de tandheekundige periodieken van vrijwel de geheele wereld, benevens de programma's der verenigingsvergaderingen, een steeds grooter deel van hunne aandacht aan deze onderwerpen wijden, in scherpe tegenstelling met vroeger tijden, toen de artikelen en voordrachten van practischen aard de hoofdschotel vormden.

Ook ons Tijdschrift biedt hetzelfde beeld en — gegeven het betrekkelijk geringe aantal tandartsen in ons land en de omstandigheden in aanmerking nemende waaronder deze wetenschappelijk kunnen werken — is het getal dergenen die in dit opzicht van dat werken doen blijken zeker niet teleurstellend.

Bij een vorige gelegenheid (Juni 1933) hebben wij reeds de aandacht gevestigd op een nieuwe poging de prikkel tot studie over belangrijke tandheekundige vraagstukken te versterken en op een andere plaats in dit nummer vindt men thans de officieele „Mededeeling van het Instituut voor Praeventieve Geneeskunde” waarin een bedrag van duizend gulden beschikbaar wordt gesteld (welk bedrag eventueel na 6 à 8 maanden

(met duizend gulden kan worden verhoogd) voor „een experimenteel onderzoek naar de factoren, die de vorming — resp. de instandhouding — der harde tandweefsels beïnvloeden.”

Het behoeft wel ternauwernood betoog dat wij van deze „Mededeeling”, die tevens in een aantal medische tijdschriften zal worden gepubliceerd, met groot genoegen hebben kennis genomen. Alleen moet het ons van het hart, dat wij deze oproep wel wat héél erg sober en vaag gesteld vinden.

Op een vraag aan den voorzitter van de *Ned. Ver. tot bestrijding van het Tandbederf*, of dit niet anders kon, luidde zijn antwoord, dat zulks opzettelijk was geschied opdat het vraagstuk van alle kanten zou kunnen worden bekeken.

Door de formuleering op deze wijze vast te stellen, waarbij èn de *vorming* èn de *instandhouding* punt van onderzoek kan uitmaken wordt het mogelijk, om naast de beteekenis der minerale zouten, vitaminen en hormonen en bijv. de invloed der gevangenschap (dieet) bij dieren, benevens het verband rachitis-hypoplasie-caries, ook onderwerpen als de invloed van de gisting der verschillende broodsoorten, acidosis en alkalosis enz. enz. in het onderzoek te betrekken.

Gaarne de aantrekkelijkheid van het openen dezer mogelijkheden erkennende, wil het ons toch voorkomen, dat waar aan de „Mededeeling” iedere toelichting ontbreekt het voor den willekeurigen lezer wel zéér moeilijk is om te begrijpen wat men precies van den onderzoeker verlangt en het zou o.i. een nuttige daad zijn, wanneer alsnog een dergelijke „toelichting” zou verschijnen, die een antwoord zou geven op verschillende vragen, die bij den geïnteresseerden lezer onmiddellijk moeten rijzen.

Wie bijv. kunnen zich als „gegadigden” aanmelden? Artsen, tandartsen, of ook andere academici of niet-academici? Uitsluitend Nederlanders of zijn alle nationaliteiten toegelaten? Is dit laatste het geval, behoort de „Mededeeling” dan ook niet in buitenlandsche periodieken te worden gepubliceerd?

Is het verder de bedoeling, dat dit experimenteel onderzoek mag loopen over één van de vele en op zich zelf al buiten-

gewoon moeilijke problemen, die aan dit onderwerp vastzitten, of zou men het gehééle vraagstuk in al zijn gecompliceerdheid moeten onderzoeken? Dit laatste lijkt à priori vrijwel onmogelijk, maar men vraagt naar een onderzoek van *de* factoren, die de vorming etc. beïnvloeden en niet naar factoren!

Wij hopen van harte dat een groot aantal gegadigden zich zullen melden en hebben met deze regelen in hoofdzaak bedoeld, de aandacht op dit stipendium te vestigen. Wellicht dat de hier gestelde vragen echter tevens aanleiding kunnen zijn voor de betreffende Commissie om aan haar „Mededeeling” alsnog een verklarende toelichting te voegen.

Wij willen echter niet eindigen zonder een woord van hulde voor het initiatief van de beide Vereenigingen om ook in Nederland de belangstelling voor de studie van deze belangrijke en veel verwaarloosde onderwerpen aan te wakkeren!

N.

DE MAATSCHAPPIJ-VERGADERING

II.

Zaterdag 8 Juli.

Wie, na de ten vorigen avond gehouden beschouwingen, nog niet overtuigd mocht zijn van de ongeschiktheid der Algemeene Vergadering als beroeps-instantie in geval van deballotage voor het lidmaatschap, is zulks ongetwijfeld wel geworden na de eerste — en gelukkig tevens laatste toepassing van een dusdanig instituut. Niet minder dan bijkans twee kostbare uren gingen verloren met de uiteenzetting en bespreking van de voorgeschiedenis die tot het afwijzen van een candidaat voor het lidmaatschap in een der afdelingen had geleid. Niettemin mocht het hooger beroep den appellant niet baten en met, zij het slechts enkele stemmen meerderheid handhaafde de vergadering het besluit van de betrokken afdeling. Uit de stemmenverhouding zij hier de conclusie getrokken hoezeer de meeningen verdeeld kunnen zijn omtrent te stellen criteria voor het lidmaatschap, wanneer het handelingen betreft tusschen twee collega's onderling. Terecht legde ook de *Voorzitter*, daarin bijgevallen door *Sanders*, het gevallen votum niet uit als een definitieve afwijzing, doch meer als het stellen van een proeftermijn, waarna opname in het collegiaal verband weer mogelijk wordt.

Vóór de lunch bleef er hierna net nog tijd over ter bespreking van het eindrapport van de commissie tot voorbereiding van een organisatie, waarbij aan middenstanders met beperkt inkomen gelegenheid wordt geboden zich systematisch en tegen vastgesteld honoraria te doen behandelen. De

commissie, uitgaande van de erkenning dat de kosten van gerechtvaardigde eischen inzake een goede gebitsverzorging op het budget van deze maatschappelijke groep een onevenredig hooge post vormen, had in haar tweede rapport een regeling ontworpen, waarbij aan dit financieele bezwaar kon worden tegemoet gekomen. Ter herinnering zij daaruit gememoreerd, dat voor dit doel een „vereeniging voor systematische tandheelkundige hulpverschaffing aan den middenstand” zou zijn op te richten, waarbij als te behandelen leden kunnen worden ingeschreven personen met een inkomen van f 2000—f 4000, resp. de grenzen voor vrijgezellen en gezinshoofden met kinderen. Voor een te betalen contributie van resp. f 4.— en f 11.50 (dit laatste voor een echtpaar met twee kinderen) wordt het recht verkregen op halfjaarlijksche gebitsinspectie voor alle gezinsleden, waarop de contributie betrekking heeft. Van de gezamenlijke inkomsten is dan een deel noodig voor de administratie (naar schatting f 1.— per ingeschrevene) terwijl het overige de behandelende aangesloten tandartsen als vergoeding toekomt. Voor de bij die inspectie noodzakelijk blijkende behandeling zal dan nog een tarief worden vastgesteld, waarvoor de leden als particuliere patiënt worden geholpen.

Ten aanzien van een onvermijdelijk stichtingskapitaal wordt daarbij gerekend op donateurs en een jaarlijksche contributie van de aangesloten tandartsen, dat zijn zij, die zich zullen verbinden om op de alsdan gestelde voorwaarden de ingeschrevenen te behandelen.

De afdeling Rotterdam had zich een doeltreffende oplossing van het vraagstuk gedacht in den vorm van een drieklassen-tarief en dit denkbeeld der commissie ter overweging aanbevolen. Van het resultaat dienaangaande bleek uit het rapport niets en zoo constateerde *Brugman*, dat de commissie zich niet voldoende althans niet afdoende van haar taak had gekweten, daar de voorgestelde regeling volgens het gevoelen zijner afdeling niet tot het doel kon voeren. *Sanders* onderschreef het formeele bezwaar van zijn voorganger en

had althans het denkbeeld—Rotterdam in het rapport behandeld willen zien. In dit stadium, waarin te Utrecht en daarna verschillende andere vormen dan de door de commissie voorgestane in overweging waren gegeven, was een „eind”-rapport nog niet op zijn plaats. Voorts had de nadruk waarmee de commissie aan het slot van haar rapport de behandeling als „particuliere patiënt” stipuleerde hem in zijn reeds eerder geuite bezwaren bevestigd, zoolang niet tot klaarheid was gekomen wat daaronder moet worden verstaan. Dit werd niet alleen bepaald door de manier waarop iemand ten huize van den tandarts wordt ontvangen en begegend, gelijk in het rapport wordt gesuggereerd, doch voornamelijk door aard en omvang der behandeling. In de middenstandspraktijk zouden deze noodwendig belangrijk eenvoudiger en minder uitgebreid moeten zijn dan wat de moderne tandheelkunde met haar veelzijdige mogelijkheden van gebitsconserveering en -verzorging in de geëleveerde praktijk veroorlooft.

Wat dit bezwaar betrof, stelde *Margadant*, als voorzitter der commissie laatstgenoemde gerust: kronen en bruggen om iets te noemen, hoorden in de systematisch rationeele behandeling van den middenstand niet thuis. Maar aan het door Sanders veroordeelde tarief viel nu eenmaal niet te ontkomen, al was er met diens opvatting in zooverre rekening gehouden, dat het ontworpen lijstje niet aan het rapport was toegevoegd, ten einde de gedachtenwisseling over de principes niet te vertroebelen. Het van Rotterdamsche zijde voorgestane drie-klassenstelsel hield geen critiek in op het ontworpen systeem, dat men als beter uitvoerbaar had gehandhaafd en uitgewerkt om snel tot een resultaat te kunnen komen. Ook de *Voorzitter* achtte dit laatste van zoo groot belang, dat hij vertraging door bestudeering van nieuwe denkbeelden (die hij niettemin de overweging waard achtte) onder de gegeven omstandigheden wilde vermijden! Om te voorkomen dat allerlei z.g. middenstands-instituten verrijzen, die zich jonge collega's zouden assumeeren, was het dringend

noodig de zaak praktisch aan te pakken ten einde, analoog aan de regeling voor het ziekenfondswezen, tot een organisatie te komen binnen de invloedssfeer van de Mij. Wilde men een tarief-chaos voorkomen, gelijk het buitenland te aanschouwen geeft, dan was het noodig zelf een tarief te scheppen waarbij zoowel de middenstand als de tandartsen gebaat zijn. Hij drong er derhalve bij Sanders op aan om zijn bezwaren daartegen op te geven, wilde deze niet met „zijn” Mij. te gronde gaan! Het voorstel beoogde niets revolutionairs; bevatte alleen een uitvoerbare methode die een dreigende ontwikkeling in verkeerde richting kon afwenden.

Voor dit beroep op medewerking aan een plan, waarvan zoowel de ontwerpers als de voorzitter toegaven dat het niet ideaal was, zwichtten de verschillende critici. In de eerste plaats *Brugman*, in hoofdzaak wijl het pogingen, om de middenstandsbehandeling tot een winstobject voor ondernemers en ondernemingen te maken, zou kunnen vrijdelen. Toch had hij er geen groote verwachtingen van en zag er geen daadwerkelijke steun in voor de jonge, pas gevestigde collega's die, evenals thans, geduldig zullen moeten wachten tot zich de patiënten bij hen aanmelden. Het drie-klassenstelsel zou een grooter gebied bestrijken dan het voorgestelde en al leverde dit volgens den voorzitter groote moeilijkheden op voor de controle, deze zou bij het laatste ook niet gemist kunnen worden.

Ook *Sanders* stond, vooral door de erkenning, dat tandheelkundige hulp voor den middenstand geen copie kon zijn van die in de particuliere praktijk zooals hij die opvatte, doch beperkt moest blijven tot de meer eenvoudige verrichtingen, niet meer afwijzend tegenover het voorstel. Mits dit karakter der te verleenen hulp den belanghebbenden dan ook duidelijk werd medegedeeld. Om de tarieven zooveel mogelijk in verhouding te brengen met de eischen van elk geval, ried hij een zekere differentiatie daarin aan, door het stellen van minima en maxima.

Door deze tegemoetkoming werd op zijn beurt *Margadant*

gelukkig gestemd en zegde toe om bij de definitieve opstelling van de tarieflijst met dit denkbeeld rekening te zullen houden. Ook de raad van *Van Eupen*, om bij de inrichting der administratie niet te centraliseeren, doch een gewestelijke organisatie (op grond van de totaal verschillende toestanden in de groote stad en in de provincie), naar blijkende behoefte, mogelijk te maken viel in goede aarde. Met *Sanders* was men het achter de groene tafel eens, dat contrôle niet gemist zal kunnen worden; alleen wilde de voorzitter hierbij niet stelselmatig te werk gaan, doch het slechts als recht en niet als plicht, waar noodig, uitoefenen. De veronderstelling van *Van der Mey de Bie*, dat op kleine schaal begonnen zal worden om geleidelijk naar uitbreiding te streven, werd door den voorzitter bevestigd, al was het niet onmogelijk dat toeneemende behoefte tot voorstellen inzake toepassing op grootere schaal te zijner tijd zou leiden.

Na deze toekomstmuziek werd het rapport met algemeene stemmen aangenomen, hetgeen den voorzitter verlokte tot gelukwensen aan het adres van de commissie met dezen geslaagden afloop, belooning voor de vele tijd en moeite die zij zich gegeven heeft om in zoo korten tijd tot een praktische oplossing voor dit vraagstuk te komen.

Na de lunch bleef als laatste agendapunt voor bespreking over het rapport van de commissie tot bestudeering van het tandtechnikersvraagstuk, in welks conclusies, naar men zich herinnert, wordt geadviseerd tot het sluiten van een collectieve overeenkomst met de Vereeniging van Laboratoruimhoudende Tandtechnici inzake een minimumtarief; de leden zullen daarbij gehouden zijn hun technisch werk uitsluitend bij leden dier Vereeniging te laten uitvoeren, voorts moeten, ter vermindering van overvulling van het vak van tandtechnici, de leden zich verbinden de leerlingenkweek te staken, behoudens toestemming van het D. B. voor uitzonderingsgevallen.

De voorgestelde collectieve overeenkomst ontmoette uit verschillende overwegingen bedenking. *Berman* bekeek de

overeenkomst uit een oogpunt van wederkeerig belang en vermocht daarbij eenig voordeel voor de Mij. niet te ontdekken; dit was alleen aan den kant der laboratoriumhouders. Voor het geval onzerzijds tegen een van hen bezwaren mochten rijzen kon niet worden opgetreden. *Loeb* achtte bij onbevoegde uitoefening der tandheelkunde door een technicus in loondienst bij een der laboratoriumhouders, de kans op medewerking daartegen van diens patroon gering, omdat deze er ongeïnteresseerd tegenover zou staan. *Eibrink Jansen* brak een lans voor in loondienst bij een collega werkende tandtechnici die ook voor andere tandartsen werken en dit na de overeenkomst niet zouden kunnen blijven doen. *Sanders* deelde het bezwaar van Berman en had ook het gevoel, dat bij het voorgestelde collectief contract de Vereeniging de winnende partij was. Waarom konden daarin, zoo vroeg hij, behalve minimum — ook geen maximumtarieven worden vastgelegd? *Göttlich*, de secretaris der commissie, schetste de moeilijkheden voor de laboratoriumhouders, wier aantal voortdurend toeneemt, waarbij de nieuwgekomenen door steeds lagere tarieven een clientèle trachten te veroveren op hun oudere vakgenooten. Beneden een zekere grens was echter geen goed werk meer mogelijk; daarom bleek een minimumtarief noodzakelijk. Van de vrijheid tot het berekenen van hoogere vergoedingen behoefde men geen onmatig gebruik te verwachten, aangezien de Vereeniging de tarieven vaststelt in overleg met de commissie, die tegen uitwassen waakt. Er zijn echter laboratoria, die door inrichting en werkmethoden niet tegen minimumtarieven hun diensten beschikbaar kunnen stellen en derhalve in het bepalen van hoogere prijzen vrij gelaten moesten worden. Niettemin kon hij het bezwaar van Sanders als juist erkennen.

Door dit exposé was laatstgenoemde niet tevreden gesteld; hij legde er nog eens den nadruk op dat in een zakelijke verhouding van vakvereeningen tegenover elkaar goed vertrouwen geen overheerschende rol mag spelen. De

Mij. is na afsluiting van het contract aan de overeenkomst gebonden en dan is afhankelijkheid van den goeden wil der wederpartij uit den boeze. Vandaar de noodzakelijkheid tot het vaststellen van maximum-tarieven voor werkzaamheden van bizondere hoedanigheid. Hij stelde dan ook voor om in plaats van beperking tot een „minimumtarief”, het accord uit te strekken over „tarieven.” Hiermede kon zoowel de commissie als de voorzitter zich vereenigen. Voor het overige bezwoer de laatste verdere ongerustheden met de toezegging dat na elk jaar de opgedane ervaring bij vernieuwing dier overeenkomst daarin zoo noodig zal worden verwerkt. Naar aanleiding van een desbetreffend bezwaar van *Verhoeven* tegen de verplichting tot oogenblikkelijke stopzetting der leerlingenkweek, wilde *Sanders* deze pas laten ingaan bij het sluiten der collectieve overeenkomst. Ten einde de noodzakelijke registrering niet te verstoren zal spoed betracht moeten worden om de ongecontroleerde opleiding te beteugelen. *Edel*, als waarnemend voorzitter der commissie, had dan ook weinig ooren naar deze conditie en ontried haar. *Sanders* kon hierin berusten mits met voortvarendheid de overeenkomst werd tot stand gebracht. De *Voorzitter* stelde *Verhoeven* tevreden door, in afwachting daarvan, met de kennisgeving van het in dienst nemen van een leerling genoeg te nemen.

Na het rapport werd nog beslist omtrent het voorgestelde b.b., hetwelk den leden het doen verrichten van technisch werk door tandtechnici, die onbevoegd de tandheelkunde uitoefenen, verbiedt. Ook dit werd met een kleine redactioneele wijziging aangenomen. Alleen informeerde *Loeb* naar het standpunt van het H. B. ten aanzien van technici die bevoegd practiseeren. De *voorzitter* antwoordde hierop met een verwijzing naar het indertijd genomen besluit, om niet in te gaan tegen wettelijk verkregen rechten.

Bleef ten slotte nog de gebruikelijke rondvraag. Hierbij was *Hoeksema* nieuwsgierig naar den stand der onbevoegde uitoefening. De *voorzitter* had uit ingekomen berichten

den indruk gekregen, dat die na de uiteindelijke wettelijke regeling nog even welig tiert als voorheen. Middelerwijl had de nieuw opgetreden hoofdinspecteur van de Volksgezondheid ter bestrijding volledige medewerking toegezegd. Resultaten dier toezegging waren echter nog niet opgemerkt.

Schutte Sr. riep vervolgens de medewerking der Mij. in bij het invorderen van onbetaald gebleven rekeningen, wier aantal belangrijk toeneemt. Deze aangelegenheid bleek – tot vreugde van den vrager – reeds een punt van overweging bij het H. B. uit te maken, evenals het heffen van een extra bijdrage van ziekenfondstandartsen ter bestrijding van de kosten der betreffende Mij.-bemoeiingen, hetgeen *Berman* bepleitte. Tot slot vestigde *Niks* de aandacht op de ongelijkwaardige positie van ziekenfondstandartsen ten opzichte van de medici. Ook dienaangaande bleek het D. B. diligent.

Hiermede was de vraaglust ten einde en kon de *voorzitter* (wien onze nestor *Kayser* een pluim op den presidentiëelen hoed had gestoken) de leiding overgedragen aan de regelingscommissie, die zich het lot der nog-niet-huiswaartskeerenden aantrok en een ontdekkingsreis door de schoonheden van Holland's noorderkwartier op touw had gezet. Te zelfder tijd was het D. B. de gast van het Dagelijksch Bestuur der gemeente, hetwelk de keuze van Bergen als verzamelpunt voor de zomerbijeenkomst der Mij. op prijs had gesteld en aan deze waardeering in een prettige ontvangst ten gemeentehuize uiting gaf.

B.